

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)

МАТЕРІАЛИ
V Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

31 березня – 2 квітня 2021 року

Том 1

ХАРКІВ
2021

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

ISBN 978-617-7886-20-3

Редакційна колегія:

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Твердохліб Т. С. – д-р пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лазарєва О. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дейниченко Г. В. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол №2 від 10.03.2021 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. 313 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Видано за рахунок авторів.

ISBN 978-617-7886-20-3

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2021

Вакуленко В. М. Сучасні моделі структурної побудови управління регіональним інститутом післядипломної педагогічної освіти	268
Васильєва С. О., Кришталь А. І., Скачкова П. О. Особливості та технології навчання дорослих в Україні	271
Ібрагім Ю. С. Формування вміння навчатися впродовж життя у батьків багатодітних сімей	275
Ізбаш С. С. Технологія концентрованого занурення у віртуальну освітню реальність як засіб формування цифрових компетентностей у викладачів вищої школи	278
Колісник О. В. Освітні потреби асистентів учителів та їх реалізація в закладі післядипломної педагогічної освіти	282
Прийма С. М., Аніщенко О. В., Строкань О. В. Валідація як форма визнання результатів навчання дорослих (на прикладі неформальної та інформальної освіти)	285
Ляо Цайчжи, Ду Шань, Чжан Ю Дослідження кореляції між переконаннями та відхиленнями в поведінці вчителів початкової та середньої школи	289
Секція VI	
Дуальна й неформальна освіта: світовий досвід	295
Завгородня К. П Траєкторія професійної підготовки вчителів у Данії та Фінляндії	295
Купна О. В. Сучасні організаційні форми неформальної освіти майбутніх педагогів	299
Лебедик Л. В. Полівалентна система підготовки соціальних працівників у країнах Європи	303
Масюк О. М., Титаренко Л. І., Смолянчук Н. М. Упровадження елементів дуальної освіти в систему професійної підготовки вчителів початкової школи	306
Сліпчишин Л. В. До питання підготовки майбутніх педагогів професійного навчання за дуальною формою	309

існування і здебільшого традиційні для них форми організації підготовки соціальних працівників виявляються сильнішими універсальних, що свідчить про домінування національних освітніх стратегій.

Список використаних джерел

1. Altet M. Formateurs enseignants: quelle professionnalisation? *Formation et professionnalisation des enseignants* : Collection Ressources No. 3. Nantes, 2003, p. 114.
2. European Commission. *Educating and Training 2010 The Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms*. Brussels, 2004. 28 p.
3. Halasz G., Santiago P., Ekholm M. et al. Anwerbung, berufliche Entwicklung und Verbleib von qualifizierten Lehrerinnen und Lehrern : Länderbericht: Deutschland. Paris: OECD, 2004. 78 p.
4. IUFM. URL : http://www.IUFM.education.fr/f_qu-IUFM.htm.
5. Sander Th. Structural Aspects of Teacher Education in Germany today a Critical View. Osnabrück, 2001. 19 p. P. 10.

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Масюк О. М.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Титаренко Л. І.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Смоляннюк Н. М.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Стаття присвячена актуальній проблемі підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. З'ясовано, що одним із шляхів вирішення цієї проблеми є впровадження в систему професійної підготовки студентів елементів дуальної освіти. У статті розкриваються цілі, завдання та особливості організації педагогічного проєкту з елементами дуальної освіти «Школа професійного зростання «День у школі».

Ключові слова: професійна компетентність, дуальна освіта, підготовка фахівців, якість вищої освіти, початкова школа.

The article is devoted to the topical problem of improving the quality of future primary school teachers' professional training. It was found that one of the ways to solve this problem was the introduction of dual education elements in the system of

students' professional training. The article reveals the goals, objectives and features of the organization of a pedagogical project «School of Professional Growth «Day at School» which includes elements of dual education.

Key words: *professional competence, dual education, professional training, quality of higher education, primary school.*

Підготовка висококваліфікованих учителів, здатних творчо мислити та професійно розвиватися, є одним із пріоритетних завдань держави. Не викликає сумніву, що у розв'язанні проблеми якісної професійної підготовки майбутнього вчителя відіграють теоретична, практична підготовка та його вмотивованість. Проведені МОН України дослідження виявили певні недоліки у підготовці фахівців, зокрема: застарілу матеріальну базу в закладах вищої освіти, невідповідність дисциплін сучасним потребам ринку праці, практика в університеті перетворилася у документальну формальність.

Вивчення досвіду та сучасного стану професійної підготовки майбутніх учителів у зарубіжних країнах також свідчить про те, що не всі студенти збираються йти працювати до школи, а лише 87 % (Т. Пастоян, Д. Прокоп, Т. Двржак (Чехія)) і на це є низка причин. Окрім мотиваційних та фінансових чинників, зазначаються незадоволення студентів навчальною програмою: студенти педагогічних освітніх закладів обурені тим, що за весь термін навчання виділяється усього 4 % від навчального плану на практику в школі. Тож майбутні вчителі вважають себе недостатньо готовими працювати в освітніх закладах [3].

Особливий інтерес для нашого дослідження мають висновки, яких дійшли польські науковці (Е. Вишневська, Б. Квятковська-Коваль, Т. Хмель): одним із недоліків педагогічної освіти є наявність великої прірви між теорією та практикою в педагогічних закладах освіти, особливо в умовах відповідності європейським стандартам [3].

Вивчення та аналіз зазначених недоліків відкриває нові можливості для вдосконалення системи неперервної педагогічної освіти в Україні в умовах її адаптації до вимог загальноєвропейського освітнього простору. Серед шляхів подолання зазначених недоліків науковці вбачають, зокрема, впровадження *дуальної освіти* (О. Бігич, О. Борзенкова, Я. Гаєвець, Н. Глузман, С. Івашньова, Л. Коваль, Т. Руденко, С. Скворцова та ін.).

Новаторкою у застосуванні дуальної освіти у підготовці фахівців вважається Німеччина. Як зазначає З. Юзвін, у 1960–70-х роках дуальна освіта впроваджувалася на базі німецьких шкіл, у 80-х така освіта переходить у форму професійної підготовки, а останнім часом до означеного процесу були залучені й університети. Такий підхід дав свої результати: станом на січень 2019 року Німеччина посіла 2 місце серед європейських країн із найнижчим показником безробіття серед молоді [2].

2018 року МОН України ухвалило Концепцію дуального навчання. Моніторинг результатів пілотних проєктів (Київ, Львів, Запоріжжя) виявився позитивним: рівень працевлаштування склав 97 %, на 12–17 % зросла якість професійної підготовки, налагодилися партнерські зв'язки з роботодавцями [3].

Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає

узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання. Метою дуальної освіти є підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти шляхом поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації на основі договору [1].

Підготовка фахівців на основі дуальної освіти в українських вишах запроваджується здебільшого на технічних спеціальностях. Поряд з цим позитивні показники дуальної освіти: взаємовигідна організація співпраці педагогічного університету зі школами, навчання студентів під час трудової діяльності, можливість врахування конкретних запитів закладів загальної середньої освіти до змісту та якості професійної освіти майбутніх вчителів [1], – спонукають запроваджувати її елементи у систему вищої педагогічної освіти України. З огляду на це на факультеті початкового навчання Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди було запроваджено педагогічний проєкт з елементами дуальної освіти «Школа професійного зростання «День у школі» для студентів денної форми навчання (I-III курси), який триває з 2016/2017 навчального року. Метою проєкту «Школа професійного зростання «День у школі» є ознайомлення студентів із професійною діяльністю вчителя початкової школи, закріплення та поглиблення теоретичних і методичних знань та вмінь, набуття навичок організації навчально-виховної роботи, формування професійної, зокрема методичної, компетентності.

Проєкт «Школа професійного зростання «День у школі» передбачав вирішення таких завдань: а) надати можливість студентам на практиці познайомитися зі специфікою освітнього процесу початкової школи; б) сприяти розвитку і вдосконаленню теоретичних знань та формуванню в майбутніх учителів початкової школи методичної компетентності щодо навчання математики; в) навчати здійснювати педагогічну рефлексію; г) ознайомити з інноваційними підходами і методами навчання математики учнів початкової школи; д) ознайомити з особливостями інклюзивної освіти в початковій школі; е) стимулювати інтерес студентів до науково-дослідної роботи з використанням методів спостереження, аналізу, порівняння, узагальнення.

Поняття «професійна компетентність» у психолого-педагогічній літературі (А. Алексюк, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Ситник та ін.) трактується як: сукупність знань, умінь і навичок, що визначають результативність праці; єдність теоретичної та практичної підготовки студентів; поєднання знань із професійно значущими особистісними якостями; система знань та вмінь педагога, що виявляється при вирішенні на практиці професійно-педагогічних завдань; система знань та вмінь, на основі яких формується творчий потенціал учителя та будується його діяльність [1].

Формування професійної компетентності, зокрема методичної компетентності до викладання математики у початковій школі, під час запровадження проєкту «Школа професійного зростання «День у школі» передбачало вдосконалення сукупності вмінь, пов'язаних з аналізом педагогічного досвіду роботи вчителів за різними технологіями і навчально-

методичними комплектами, та використання активних методів діяльності (моделювання, проектування, проведення та аналіз уроків або їх фрагментів, створення портфоліо «Скарбничка майбутнього вчителя»). Під час упровадження проєкту постійно здійснюється моніторинг якості формування методичної компетентності студентів та їх професійної мотивації. Так, опитування і анкетування показало, що 93 % студентів переконалися у правильності вибору професії і після закінчення ЗВО планують працювати в школі, 89 % студентів відзначили доцільність проєкту, 86 % – ефективність професійного спілкування з учителями [3].

У результаті дослідження було встановлено, що проєкт «День в школі» дає можливість студентам поєднати отримані в університеті теоретичні знання з практичним досвідом роботи в початковій школі; набути до завершення навчання досвіду роботи, необхідного для подальшого професійного зростання. На основі аналізу результатів дослідної роботи доведено, що поєднання навчання у педагогічному виші з навчанням на робочих місцях у закладах загальної середньої є дієвим засобом формування професійної, зокрема методичної, компетентності та адаптації студента до першого робочого місця, яке відповідає його освітній спеціальності та кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 375 с.
2. Юзвін З. Навчаємось працюючи: як теорія і практика таки єднуються у вишах. 2019. [Електронний ресурс]. URL : <https://studway.com.ua/dualna-osvita/>
3. Tytarenko L. I., Masiuk O. M., Smolyanyuk N. M. Pedagogical project “School of professional growth: A day at school” one of the ways of forming methodical competence of students. *Theory and Practice of Future Teacher’s Training for Work in New Ukrainian School* : monograph. Prague, OKTAN PRINT s.r.o., 2020. 674 с. С.463–474.

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ

Сліпчишин Л. В.

доктор педагогічних наук, старший дослідник
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

Висвітлено німецький досвід підготовки в університеті майбутніх педагогів професійного навчання за дуальною формою на прикладі економічної спеціалізації. Окреслено методичні засади дуальної освіти. Охарактеризовано навчальний процес і практичну підготовку майбутніх педагогів в університеті Констанца. Звернено увагу на особливості організації дуального навчання.

Ключові слова: університетська освіта, дуальна форма, навчальний процес, практична підготовка, педагог професійного навчання.